

Posudek vedoucího na bakalářskou práci **Lukáše Vávry**
„Fenomén smartphone v každodennosti středoškolských studentů“

Kontext přípravy bakalářské práce: Lukáš se zvolil pro téma své bakalářské náročný problém: chtěl porozumět technickému artefaktu s masivními sociálními a kulturními důsledky jak v jeho strukturním a institucionálním založení (střední škola se svým řádem), tak i v projevech každodenního jednání (středoškolští studenti se svými praktikami). Pro vedení této práce jsem cítil jen částečnou oporu ve své badatelské zkušenosti, avšak Lukáš mne přesvědčil svým zájmem o téma, zajímavými odpozorovanými poznatky i jeho snahou o odborné zpracování, abych akceptoval vedení této bakalářské práce. Příprava bakalářské práce probíhala v dostatečném časovém rozpětí, takže byl i dostatek času na diskuzi k vymezení odborného zázemí bakalářské práce i k designu konkrétního výzkumu. Konzultace byly vždy obsažné a dokládaly, že Lukáš přistupoval ke studiu zvoleného tématu iniciativně a odpovědně. Při dokončování práce došlo k určité časové tísní, která omezila možnost prodiskutovat interpretační rámec provedeného výzkumu. Z tohoto důvodu se těmto otázkám více věnuji v tomto posudku.

Struktura bakalářské práce: práce je standardně strukturována do úvodu, teoretické a empirické části, závěru a použitých odborných pramenů. V příloze jsou uvedeny další využitě nebo doplňující podklady k práci. Jednotlivé části – zejména teoretická část - jsou však strukturovány podrobněji. V úvodu autor krátce diskutuje historický a sociální kontext sledovaného technického artefaktu a jeho výrazný průnik do každodennosti lidí, což charakterizuje sadou otázek, na které chce odpovědět. Následně uvádí jednotlivá témata, která chce objasnit a hledat s jejich pomocí odpovědi na formulované otázky. První kapitola zaujímá relativně široký přístup k teoretickému zarámování sledovaných otázek: od stručných charakteristik technických a informačních funkcí mobilních telefonů (internetové prostředky a jejich webovské aplikace, operační systémy, platformy, druhy sociálních médií) až po jejich sociálně komunikační aspekty (druhy a funkce sociálních médií). Další segment teoretické části je věnován obecnějším teoriím o sociálních důsledcích technicky zprostředkované komunikace, zejména mobilních telefonů. Zde autor reflektuje problémy sociální mobility, prostorové identity, sociálních sítí, soukromí, publicity, intimity a sociální identity. Poslední segment teoretické části je věnován generačním aspektům ve využívání mobilních telefonů, zejména ve vzdělávacích institucích. V tomto rámci se věnuje blíže problému komunikace v prostředí školy.

Empirická část je rozsáhlejší (41 stran) a je standardně strukturována. Autor se nejprve vrací k formulaci výzkumného problému, který již naznačil v úvodu – nadále ho formuluje spíše pasivně: chce zjistit způsoby využívání mobilních telefonů u žáků, aniž by omezoval jejich výpovědi

apriorními předpoklady. K tomu specifikuje výzkumné otázky ve třech okruzích (volný čas, doba výuky a reflexivita problému u studentů), zdůvodňuje výzkumnou strategii a zvolený vzorek. Ve volbě výzkumné strategie se autor přiklání explicitně k ateoretickému induktivnímu postupu, aby dosáhl co nejvěrnější obraz o sledovaném problému (s.33). Klíčovým textem bakalářské práce je prezentace poznatků, které byly získány v rozhovorech. Jejich interpretace sleduje výzkumné otázky, shrnuje je průběžně a v závěru práce. Po závěru se ještě autor zamýšlí nad poznávacími omezeními prezentovaných poznatků a nad jejich využitím pro další studium této problematiky, kterému se chce věnovat. V příloze je obsažena osnova pro rozhovory a obrazová dokumentace o mobilních telefonech.

Hodnocení bakalářské práce:

Autorovi bakalářské práce se podařilo zpracovat velmi kvalitní teoretický rámec pro analýzu sledované problematiky, tak i získat obsažné a zajímavé poznatky pro empirický rámec své práce. Autorovu pochybnost o nedostatečné návaznosti mezi teoretickou a empirickou částí bakalářské práce, kterou v závěru zmiňuje, nechápu tak vyostřeně. S ohledem na heterogenní sociálněvědní přístupy ve zkoumání sociálních důsledků komunikační techniky a na absenci shrnujících teoretických přístupů je přirozeně orientační úloha teorie při přípravě konkrétního výzkumu značně omezená. Možné sblížení mezi širší teoretických koncepcí, které autor uplatňuje, a mezi velmi specificky zaměřeným výzkumem bych viděl (1) spíše v explicitnější tematizaci teoretické části (tu čtenář zjišťuje až při pohledu na odkazovanou literaturu) a (2) v aktivnější formulaci výzkumného problému (autor využívá sadu výzkumných otázek s relativně širokým a popisným zaměřením). Jako příklad možného sblížení lze uvést vazbu mezi kapitolou 7 (komunikace ve škole) a strukturou konkrétního výzkumu – zde návaznost mezi teoretickou analýzou a konkrétním výzkumem je velmi zřetelná. Určitou námitku lze také vznést k interpretaci teoretických přístupů, které autor uplatňuje v teoretické části. Jde o náročná témata, která je obtížné stručně charakterizovat a navíc transformovat do výzkumných otázek pro danou sociální skupinu (např. vztah veřejné a soukromé sféry, proměny rozhraní mezi nimi, sociálně mobilní a stratifikační aspekty, povaha komunikace a moci). Přesto se autorovi podařilo velmi obsažně a přesvědčivě prezentovat poznatky k řadě mikrosociálních problémů: vztah tvářné a on-line komunikace (s.40 a 42), rozpínání a vymezování prostoru komunikace v rámci skupiny a instituce; zajímavě je vystižen funkční aspekt socializační úlohy smartphonů (kap 16.1, např. úloha mobilů při formování třídy, která však nenahrazuje sociální a komunikačně diferenciací situace, s. 38 – vztah k jiným třídám, s. 42); strategie žáků a učitelů při utváření pravidel pro používání mobilů ve škole. V obecnější a kritické poloze bych chtěl poukázat na určitou jednostrannost v pojetí sociálních důsledků komunikační techniky, ke které se autor přiklání v interpretačních přístupech. Autor zdůrazňuje spíše technicko-

informační aspekty oproti komunikačně-sociálním aspektům. Nedefinuje rozdíl mezi (token) informací a komunikací; komunikaci považuje za hluchou, pokud nemá informační obsah (str. 53). Toto stanovisko také ovlivňuje celkovou interpretaci získaných poznatků. V ní autor zdůrazňuje zejména generující sílu komunikační techniky, avšak jeho poznatky zřetelně ukazují, že mobilní telefony interagují s existujícími (a kulturně založenými) praktikami a mnohdy se k nim adaptují. V tomto smyslu bych také přehodnotil autorem zmiňované omezení i možnosti dalšího výzkumu – ty nevidím v rozšíření vzorku, ale spíše v důkladnějším propracování fenomenologické metody pro zkoumání zvoleného tématu. I přes uvedené připomínky hodnotím bakalářskou práci jako velmi originální se svým pokusem o teoretický přístup ke zvolenému tématu a s předloženými empirickými poznatky. Práce také splňuje formální náležitosti kladené na bakalářskou práci, pouze bych poznamenal, že důkladnější editace textu mohla eliminovat řadu zbytečných překlepů.

Navržené hodnocení: výborně

Müller Karel (8.7.2014)